

3. CHARAKTERYSTYKA POWIATU BRZESKIEGO

3.1. Informacje ogólne

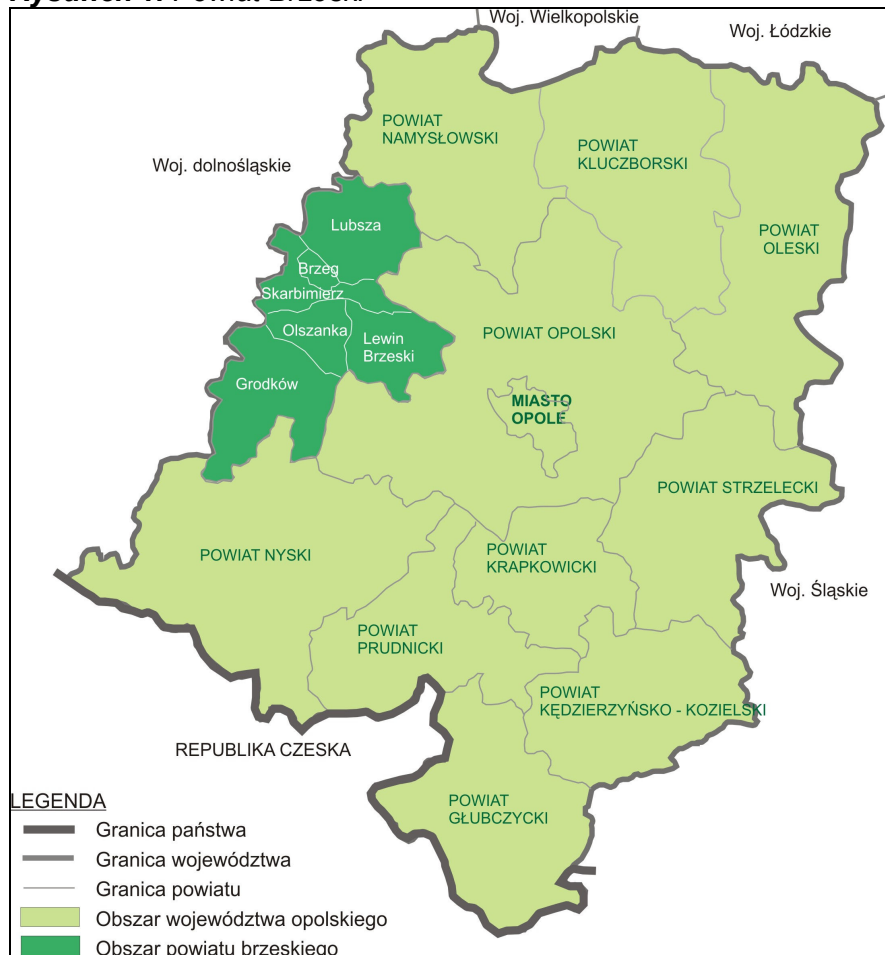
W wyniku reformy administracyjnej 1 stycznia 1999 roku Brzeg stał się stolicą powiatu brzeskiego. Stanowi siedzibę administracji lokalnej zapewniając dla pięciu pozostałych gmin powiatu brzeskiego obsługę w zakresie oświaty ponadpodstawowej, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, bankowo-finansową, skarbową, urzędu pracy oraz ubezpieczeń społecznych, a także obsługę dróg publicznych, ochronę pożarową, sanitarno-epidemiologiczną i geodezyjną.

Cechą charakterystyczną powiatu są duże tereny przeznaczone pod inwestycje. Tereny dawnego lotniska w Skarbimierzu o powierzchni ok. 400 ha stały się miejscem największej inwestycji – fabryki gum do żucia Cadbury. W najbliższym czasie należy się spodziewać kolejnych inwestorów. Powiat Brzeski jest klasyfikowany jako obszar przeciętnie atrakcyjny turystycznie. Stosunkowo duży potencjał turystyczny charakteryzuje trzy gminy: Brzeg, Lewin Brzeski i Lubszę. Brzeg znany jest w szczególności z perły renesansu śląskiego - Zamku Piastów Śląskich, w którym mieści się Muzeum, co wraz z XVI wiecznym ratuszem, kościołami oraz specyficzną zabudową miasta (wyjątkowo duży areal terenów zielonych) tworzy z Brzegu ważny ośrodek turystyczny regionu.

Powiat Brzeski znacząco wyróżnia się spośród innych powiatów Opolszczyzny liczbą i znaczeniem obiektów dziedzictwa kulturowego. Wynika to z bogatej spuścizny dziejowej Ziemi Brzeskiej, którą kształtowały 4 kultury: polska, czeska, niemiecka i żydowska.

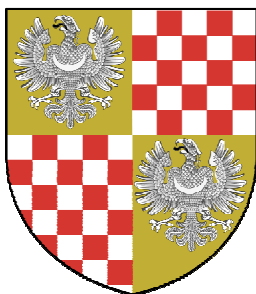
Powiat Brzeski charakteryzuje słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna. Brakuje w szczególności miejsc noclegowych, punktów informacji turystycznej, punktów gastronomii, ścieżek rowerowych. Gospodarstwa agroturystyczne zlokalizowane w miejscowościach: Stare Kolnie, Lubicz, Skorogoszcz, Jeszkotle, Głębocko są nieliczne, funkcjonują od niedawna i wymagają intensywnej promocji. Generalnie największa szansa rozwoju turystyki w powiecie brzeskim rysuje się w aspekcie rozwoju tzw. „turystyki weekendowej” oraz tzw. „turystyki sentymentalnej”.

Rysunek 1. Powiat Brzeski

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Brzeskiego 2004r.

3.2. Położenie geograficzne i administracyjne

Powiat Brzeski to obszar leżący w zachodniej części województwa opolskiego, obejmujący: Gminę Miasto Brzeg, Gminę Skarbimierz, Miasto i Gminę Grodków, Miasto i Gminę Lewin Brzeski, Gminę Lubsza i Gminę Olszanka. Powiat brzeski jest jednym z dwunastu powiatów Opolszczyzny. W strukturze osadniczej przeważają wsie - 92 sołectwa. Funkcjonują trzy miasta: Brzeg, Grodków i Lewin Brzeski. W województwie opolskim Powiat Brzeski stanowi ok. 9% pod względem powierzchni i zaludnienia (powierzchnia 9,4%, ludność 8,6%). Powiat Brzeski mimo znaczących arterii komunikacyjnych o zasięgu krajowym i międzynarodowym jest zarazem

terenem o najniższym wskaźniku gęstości dróg o nawierzchni twardej w województwie (53 km na 100 km²).

Powiat graniczy od północy z powiatem namysłowskim, od południa z powiatem nyskim, a od wschodu z powiatem opolskim. Zachodnia granica powiatu jest granicą województw opolskiego i dolnośląskiego. Historycznie, powiat brzeski w większej części położony jest w granicach Dolnego Śląska, zważywszy na fakt, że granica między Górnym a Dolnym Śląskiem przebiega na linii rzek Stobrawy i Nysy Kłodzkiej.

Powierzchnia powiatu wynosi 876 km², co stanowi 9% ogólnej powierzchni województwa opolskiego (4 miejsce pod względem wielkości powierzchni). Powiat Brzeski zamieszkuje 91 532 mieszkańców (stan na 31.12.2008r.) i pod tym względem zajmuje 5 miejsce w województwie opolskim. Gęstość zaludnienia wynosi 106 osób na km² (stan na 31.12.2008r.).

Do 1991 roku istniało Miasto i Gmina Brzeg, w obszar której wchodziła miejska Gmina Brzeg i wiejska Gmina Brzeg, obecna Gmina Skarbimierz, w wyniku nowego podziału administracyjnego kraju powiat składa się z sześciu gmin. Gminę miejską Brzeg zamieszkuje ok. 38 tys. mieszkańców. Grodków i Lewin Brzeski są gminami miejsko-wiejskimi z przewagą ludności wiejskiej. Miasto Grodków liczy 9,1 tys. mieszkańców, a tamtejsze tereny wiejskie zamieszkuje 11 tys. osób. Lewin Brzeski liczy ok. 6 tys. mieszkańców, a na terenach wiejskich mieszka 7,6 tys. osób. Pozostałe trzy gminy: Lubsza – ok. 8,5 tys. mieszkańców, Skarbimierz – 6,8 tys. mieszkańców i Olszanka – 5,1 tys. mieszkańców, są gminami wiejskimi o charakterze typowo rolniczym. W sieci osadniczej powiatu znajdują się trzy miasta: Brzeg, Grodków, Lewin Brzeski oraz 117 miejscowości wiejskich, w tym 100 sołectw.

Powiat Brzeski położony jest w centralnej części Niziny Śląskiej w obrębie Doliny Odry i Doliny Nysy Kłodzkiej, w V Śląskiej krainie przyrodniczo-leśnej. Gminy: Brzeg, Skarbimierz, Lubsza, Lewin Brzeski i Olszanka leżą na terenie dzielnicy 2 Wrocławskiej, natomiast gmina Grodków leży na terenie dzielnicy 4, Równinie Niemodlińsko-Grodzowskiej. Teren powiatu - płaski lub lekko falisty, wznosi się z północy na południe przez cały powiat o 125 m. W skład powiatu wchodzi Ziemia Brzeska, Ziemia Grodzowska i fragment Ziemi Niemodlińskiej. Naturalną granicą dzielącą Ziemię Brzeską na części jest odcinek Odry o długości 38,6 km.

Prawobrzeżna część powiatu obejmuje gminę Lubsza charakteryzująca się, słabymi glebami. Geologicznie obszar ten cechuje morena denną, przeważnie piaszczystą, z wyspowo występującymi płatami gliny morenowej. Część północną tej gminy stanowią największe w powiecie tereny leśne, stanowiące przedłużenie Lasów Stobrawsko-Turawskich. Ukształtowanie powierzchni, poza wzniesieniem w Lesie Lubszańskim, w obrębie sołectwa Rogalice, które ma 178,6 m n.p.m., jest prawie płaskie. Najdalej wysunięta na północ w kierunku Namysłowa miejscowość Raciszów położona jest na wysokości 144 m n.p.m. Przez środek prawobrzeżnej części, przez Czepielowice i Błota, przebiega pradolina Odry, która za Błotami osiąga najniższe położenie 130,2 m n.p.m. Poza pradoliną teren położony jest na średniej wysokości 140-150 m n.p.m.

Część lewobrzeżna charakteryzuje się lepszymi glebami, gęstszym osadnictwem i mniejszym zalesieniem. Poza terenami nad Odrą, Prędocinem i Lipkami gdzie teren obniża się do poziomu poniżej 140 m n.p.m. powierzchnia ukształtowana jest na średniej wysokości 140 do 160 m n.p.m.. Najwyższymi punktami są wzniesienia koło Łosiowa (181 m n.p.m.) i Michałowa (182 m n.p.m.). Krajobraz tej części powiatu urozmaicają również doliny małych cieków, np. Potoku Kościelnego, Sazawy i Potoku Przyleskiego.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWIATU BRZESKIEGO NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

Sołectwa gminy Lewin Brzeski (Stroszowice, Sarny Małe, Oldrzychowice, Przecza), położone na prawym brzegu Nysy Kłodzkiej, są fragmentem Ziemi Niemodlińskiej, która obecnie jest najbardziej na wschód wysuniętym terenem powiatu brzeskiego.

Przebiegająca przez teren powiatu autostrada A4 oddziela Ziemię Brzeską od Ziemi Grodkowskiej, której tereny wschodnie położone są na wysokości 160-165 m n.p.m. Tereny zachodnie od najniższej położonego Bąkowa (162,2 m n.p.m.), im dalej na południe, położone są coraz wyżej, by za Jaszowem osiągnąć 255,6 m n.p.m. Południowe krańce powiatu, na terenie gminy Grodków, wchodzi w bardziej urozmaicony, falisty obszar Wysoczyzny Nyskiej, zaliczany do Przedgórze Sudeckiego.

3.3. Warunki klimatyczne

Klimat obszaru kształtuje się pod wpływem położenia geograficznego, rozmieszczenia wód, charakteru rzeźby terenu, rodzaju gleb, charakteru szaty roślinnej, ale także pod wpływem intensywności zainwestowania.

Powiat Brzeski pod względem warunków klimatycznych należy do:

- rejonu nadodrzańskiego (wg A. Schmucka) – rejon ten charakteryzuje się najwyższymi w województwie opolskim średnimi temperaturami rocznymi, najdłuższym okresem wegetacyjnym oraz niższymi, niż na pozostałym jego obszarze, średnimi opadami rocznymi,
- typu klimatu podgórskich nizin i kotlin (wg regionalizacji klimatycznej Romera), który charakteryzuje się dużą łagodnością,
- wrocławskiej dzielnicy klimatycznej (wg Gumińskiego), najcieplejszej w Polsce.

Klimat charakteryzuje się dużą zmiennością z powodu napływu różnorodnych mas powietrza, a dolina Odry jest głównym kanałem ich przemieszczania i przewietrzania w regionie. Charakterystyczne są: wczesna wiosna, ciepłe lato, długa i łagodna jesień oraz krótka i raczej ciepła zima. Śląsk Opolski należy do najcieplejszych regionów kraju, a obszar doliny Odry, zwłaszcza w rejonie miasta Brzeg, charakteryzuje się najcieplejszym i najłagodniejszym klimatem w województwie opolskim. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 8,0-8,5 °C. Sezon wegetacyjny należy do najdłuższych w Polsce. Rozpoczyna się wcześnie, najczęściej pod koniec marca i trwa 200-240 dni. Stwarza to bardzo korzystne warunki rozwojowe dla form roślinnych i zwierząt, zwłaszcza tych o długim okresie rozmnażania i wzrostu.

Sumy rocznych opadów wynoszą około 600 mm, z czego na półrocze ciepłe (kwiecień-wrzesień) przypada ok. 400 mm, a na chłodne (październik-marzec)-200mm. Przeciętna liczba dni z opadami to ok. 60-180. Największe nasilenie deszczów przypada na czerwiec i lipiec, a najmniejsze w marcu. Wiatry przeważają z kierunków północno-zachodniego i zachodniego. Średnioroczna prędkość wiatru wynosi 4-15 m/sek.

3.4. Ukształtowanie powierzchni, geomorfologia, geologia

Powiat Brzeski leży w obrębie dwóch różnych pod względem morfogenetycznym i krajobrazowym mezoregionów.

Pradolina Wrocławska (110 – 135 m n.p.m.) obejmuje pas wzdłuż rzeki Odry. W rejonie Brzegu dno doliny Odry stanowi akumulacyjna terasa zalewowa, która wznosi się na wysokość 131-134 m n.p.m. oraz ok. 2-4 m nad średni poziom wody w rzece. System teras w dolinie rzeki Odry wykształcił się w okresie późnoplejstoceńskim i holoceniowym. Pradolina Wrocławska jest oddzielona od Równiny Grodkowskiej wyraźną granicą morfologiczną w postaci krawędzi dochodzącej do wysokości 8 m (na terenie miasta mniej widoczna).

Równina Grodkowska (133 – 159 m n.p.m.) to obszar wysoczyzny morenowej o lekkim nachyleniu ku dolinie Odry. Deniwelacje terenu są niewielkie, sięgają rzędu 19 m. Powierzchnia wysoczyzny w wyniku ciągłych procesów denudacyjnych ukształtowała się w postaci płaskiej równiny, miejscami porożcinanej dolinami bocznymi, wciętymi w podłoże maksymalnie do głębokości 4 m.

W budowie geologicznej terenu powiatu udział biorą utwory czwartorzędowe plejstocenu i holocenu. W głębokim podłożu występują (od najstarszych do najmłodszych):

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWIATU BRZESKIEGO NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

- osady mezozoiczne triasu górnego oraz osady kredy.
- osady trzeciorzędowe miocenu środkowego i górnego oraz pliocenu,

W obrębie powiatu wyróżnia się jedną z czterech głównych jednostek tektonicznych, występujących na terenie województwa opolskiego – Monoklinę Przesudecką. Struktura ta zbudowana jest z osadów triasu górnego (osady kajpru, miejscami pojawiają się również osady retyku) oraz utworów kredy (osady koniaku).

Utwory triasowe są wykształcone jako pstre iltupki, z niewielką domieszką gipsu i cienkimi wkładkami szarego wapienia. Miąższość tej warstwy na terenie powiatu nie została do tej pory rozpoznana. O lokalnym występowaniu utworów kredy wiadomo tylko z literatury. Wykształciły się one w postaci piaskowców gruboziarnistych, piasków glaukonitowych oraz margli krzemionkowych.

Utwory trzeciorzędowe zalegają bezpośrednio na utworach triasowych (lokalnie kredowych). Trzeciorzęd reprezentują głównie osady pochodzenia lądowego z okresu środkowego i górnego miocenu. Wykształciły się one głównie jako ility i ility margliste szare i szaroniebieskie z przewarstwieniami z piasków, przeważnie drobnoziarnistych, często pylastych.

Utwory czwartorzędowe stanowią wierzchnią warstwę przykrywającą osady trzeciorzędowe. Miąższość utworów czwartorzędowych waha się w granicach od 0 m do kilku (maksymalnie 8) metrów, lokalnie dochodzi nawet do 13 metrów. Utwory czwartorzędowe w obrębie Równiny Grodkowskiej powstały w okresie plejstocenu (złodowacenie Odry i Warty), z kolei w obrębie doliny Odry oraz dolin cieków bocznych zalegają osady młodsze z okresu holocenu.

Utwory pochodzące z okresu plejstocenu wykształcone zostały głównie w postaci glin zwałowych, glin pylastych oraz z piasków, żwirów i pospółtek.

Utwory holocenu to głównie utwory powstałe w wyniku sedymentacji w dolinach cieków wodnych tj. osady madowo – piaszczyste i piaszczysto – żwirowe, zalegające w dolinie rzeki Odry oraz dolinach jej dopływów tj. rzeki Sadržawy i rzeki Kościelnej, z jego prawobrzeżnym dopływem rowem K-7. Mady rzeczne, o miąższości 1-4 m, wykształcone są głównie jako twaroplastyczne i plastyczne gliny oraz piaski gliniaste. Lokalnie jako utwory rzeczne występują piaski i żwiry rzeczne, których miąższość jest zróżnicowana i waha się w granicach 1-10 metrów. Warstwy holocenu są dobrze przepuszczalne dla zanieczyszczeń, przedostających się z powierzchni terenu.

3.5. Analiza zagospodarowania przestrzennego Powiatu Brzeskiego.

3.5.1. Struktura zagospodarowania przestrzennego

Strukturę przestrzenną Powiatu Brzeskiego charakteryzują:

- występujące obszary zabudowy miejskiej,
- średni stopień zalesienia,
- przebieg dróg kolejowych i drogowych o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym
- skomplikowana struktura przestrzenna terenów zabudowanych,
- przebiegająca żeglowna droga wodna.

Struktura przestrzenna powiatu wynika z jej rozwoju oraz działań antropogenicznych współczesnych. Szkielet struktury przestrzennej powiatu wyznaczają:

- układ komunikacyjny (drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne),
- linie kolejowe,
- doliny rzek,
- przebiegające sieci elektroenergetyczne i gazowe, które ze względu na strefy techniczne i zagrożenia wyłączają znaczne ilości terenów z zabudowy,
- tereny zagrożenia powodziowego.

Między rozwojem społeczno-gospodarczym danego regionu a zagospodarowaniem przestrzennym istnieje wysoki stopień współzależności. Sposób gospodarowania przestrzenią może zarówno stymulować jak również ograniczać rozwój regionalny. Zgodnie z oceną zagospodarowania przestrzennego zawartą w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2000-2015, w województwie opolskim można wyróżnić trzy strefy funkcjonalne:

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWIATU BRZESKIEGO NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

Strefę A uprzemysłowienia i urbanizacji (powiaty: Opolski, Kędzierzyńsko-Kozielski, Krapkowicki, Strzelecki),

Strefę B o korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego (powiaty Nyski, Prudnicki, Głubczycki, większość Brzeskiego),

Strefę C o korzystnych warunkach dla rozwoju leśnictwa, rolnictwa i rekreacji (powiaty: Namysłowski, Kluczborski, Oleski).

Powiat Brzeski w większej części leży w strefie B, a jedynie gmina Lubsza zaliczana jest do strefy C. Brak przemysłu ciężkiego, duża powierzchnia obszarów rolnych (69% powierzchni powiatu), kompleks leśny Stobrawskiego Parku Krajobrazowego, jak również posiadanie rezerwuaru zasobów wody dla miasta Wrocławia (rzeka Nysa Kłodzka) wpływa na szczególne uwarunkowania ochrony środowiska w Powiecie Brzeskim.

Utworzenie parku krajobrazowego oraz rezerwatów przyrody pociąga za sobą dwojakiego rodzaju ograniczenia w korzystaniu ze środowiska na tych terenach. W przypadku pierwszego rodzaju ograniczeń dotyczy to przede wszystkim: zakazu budowy i rozbudowy obiektów wpływających szkodliwie na środowisko za wyjątkiem obiektów lub urządzeń służących celom parku lub rezerwatu lub też związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego i leśnego. Na terenach tych obowiązują zaostrzone normy emisji oraz dopuszczalnego natężenia hałasu (obszary specjalnie chronione). Inne ograniczenia to: zakaz stosowania środków chemicznych, prowadzenia działalności gospodarczej, budowy linii komunikacyjnych, urządzeń lub instalacji.

W Powiecie Brzeskim występują wszelkie formy własności nieruchomości. Nieruchomości rolne w większości stanowią własność indywidualną rolników (gospodarstwa rodzinne), aczkolwiek duży areal zajmują także spółdzielnie produkcyjne, czy spółki powstałe po przejściu dawnych PGR-ów. Zasoby mieszkaniowe należą do właścicieli prywatnych, spółdzielni mieszkaniowych, zasobów komunalnych gmin. Zauważalny jest przyrost mieszkań prywatnych ze względu na udogodnienia stosowane przez gminy przy ich sprzedaży dotychczasowym najemcą.

Zakłady przemysłowe i zakłady usługowe w większej części są sprywatyzowane i prowadzone w formach spółek prawa handlowego, pewną rolę odgrywają także spółdzielnie, spółki pracownicze, spółki komunalne i przedsiębiorstwa państwowe. W Powiecie Brzeskim występują zatem wszelkie formy własności nieruchomości, jakkolwiek dominuje własność prywatna.

W klasyfikowanych obszarach: „Środowisko i zasoby naturalne”, „Gospodarka”, „Infrastruktura techniczna i rynek nieruchomości”, „Rynek pracy”, „Infrastruktura społeczna”:

- w obszarze „Środowisko i zasoby naturalne” jako mocne strony wskazuje się duże ilości terenów zielonych, dobre gleby do produkcji rolnej oraz poprawę jakości powietrza, wód co ma związek z uregulowaną gospodarką wodno – kanalizacyjną.
- mocną stroną „Gospodarki” są tereny inwestycyjne, autostrada A-4 oraz rozwój przedsiębiorczości choć z drugiej strony oczekuje się na nowych inwestorów wskazując, że tereny inwestycyjne powinny być odpowiednio uzbrojone, a stan dróg zdecydowanie lepszy.
- do mocnych stron „Infrastruktury technicznej i rynku nieruchomości” zaliczono dostęp do terenów inwestycyjnych, rozwój budownictwa jednorodzinnego oraz uporządkowaną gospodarkę odpadami stałymi i ciekłymi. Słabe strony to zły stan dróg i budynków komunalnych, brak budownictwa komunalnego.
- mocnymi stronami „Rynku pracy” jest bliskość Wrocławia, Oławy, Opola, a więc miast w których bezrobocie jest stosunkowo niskie, a gdzie jednocześnie obserwuje się szybki rozwój firm. Zwracają uwagę niskie płace jako słaba strona rynku pracy z czym wiąże się ucieczka wykwalifikowanych pracowników za granicę.
- mocnymi stronami „Infrastruktury społecznej” jest dobrze rozwinięta sieć przedszkoli i szkół oraz rozwój grupowych praktyk lekarskich co świadczy o właściwym kroku w reformie służby zdrowia. Brak skutecznej reformy służby zdrowia i jej niedofinansowanie wskazane jest jednocześnie jako słaba strona.

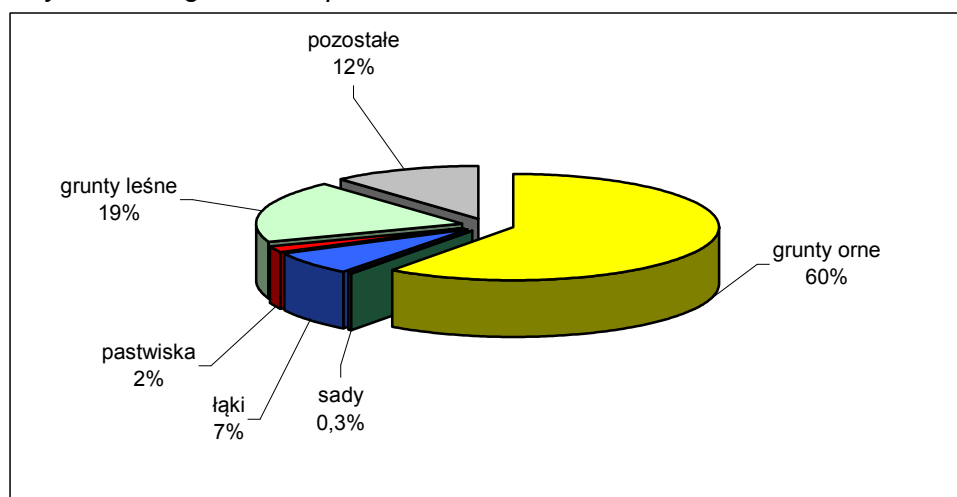
**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWIATU BRZESKIEGO NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

3.5.1.1. Formy użytkowania terenów

W Powiecie Brzeskim znaczną część obszaru ok. 60,9 tys. ha zajmują użytki rolne, co stanowi prawie 70 % ogólnej powierzchni powiatu. Lasy i grunty leśne zajmują nieco ponad 16 tys. ha, tj. ok. 18 % ogólnej powierzchni. Wskaźnik ten jest niski, bowiem średnia dla województwa opolskiego wynosi 26 %.

Wśród użytków rolnych dominują grunty orne, które stanowią ok. 86% powierzchni użytków, reszta użytków to łąki – ok. 10 % i pastwiska – ok. 3 %. Znikomy udział w zagospodarowaniu użytków rolnych mają sady.

Rysunek 2. *Użytkowanie gruntów w powiecie.*

W gminach Powiatu Brzeskiego udział procentowy poszczególnych rodzajów gruntów jest zróżnicowany.

Tabela 1. *Użytkowanie gruntów w poszczególnych gminach powiatu*

Gmina	Grunty leśne		Użytki rolne		Pozostałe		Całkowita powierzchnia (100 %) tys. ha
	ha	% powierzchni gminy	ha	% powierzchni gminy	ha	% powierzchni gminy	
Brzeg	7	0,5	395	27,0	1 059	72,5	1,5
Grodków	4 119	14,4	21 893	76,4	2 627	9,2	28,6
Lewin Brzeski	1 558	9,8	12 371	77,5	2 041	12,8	16,0
Lubsza	9 832	46,2	9 986	46,9	1 453	6,8	21,3
Olszanka	513	5,5	7 829	84,5	919	9,9	9,3
Skarbimierz	416	3,8	8 456	76,5	2 176	19,7	11,0

Cechą szczególną jest mały areal większości indywidualnych gospodarstw rolnych. Utrzymanie rolnictwa na obszarze gminy oraz zwiększenie dochodowości gospodarstw rolnych w powiązaniu z przetwórstwem i rynkiem regionalnym wymaga wzmocnienia w polu strategicznym „Rolnictwo i przetwórstwo” następujących procesów: uporządkowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez koncentrację gruntów rolnych, ochrony gruntów rolnych i leśnych, zalesienia nieprzydatnych użytków rolnych; wzrostu liczby dużych gospodarstw rolnych, rozwoju gospodarstw rolnych nastawionych na działy specjalne produkcji rolnej (ogrodnictwo, warzywnictwo i hodowla ryb); rozwoju i modernizacji bazy przetwórczej w powiązaniu z regionalnym rynkiem zbytu; rozwoju

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWIATU BRZESKIEGO NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2013-2016**

specjalistycznych usług dla gospodarstw rolnych oraz zwiększenia specjalistycznych szkoleń dla rolników.

3.5.1.2. Zabytki

Przedmiotem ochrony są zachowane elementy struktury przestrzennej o wartości kulturowej, krajobrazowej, a także przyrodniczej np. parki i inne tereny zieleni komponowanej. Ochrona w/w elementów polega głównie na ich zachowaniu, wyeksponowaniu i harmonijnej adaptacji w procesie rozwoju, poprzez powstrzymanie procesów degradacji zabytków, modernizację techniczną obiektów, a także przywracanie im wartości estetycznej poprzez odpowiednie zabiegi konserwatorskie.

Na terenie Powiatu Brzeskiego znajdują się ruchomości oraz nieruchomości objęte ochroną prawną na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Najcenniejsze nieruchomości posiadają wpis do rejestru zabytków prowadzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu. Ochroną prawną objęte są również tereny określone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Powiat Brzeski znacząco wyróżnia spośród innych powiatów Opolszczyzny liczbą i znaczeniem obiektów dziedzictwa kulturowego. Wynika to z bogatej spuścizny dziejowej Ziemi Brzeskiej, którą kształtowały 4 kultury: polska, czeska, niemiecka i żydowska.

Do najwartościowszych obiektów zabytkowych należą: Zamek Piastów Śląskich- perła renesansu śląskiego, zespół średniowiecznych polichromii (tzw. Szlak Polichromii Brzeskich) w 18 miejscowościach w okolicach Brzegu (z czego najcenniejsze znajdują się w Małujowicach, Krzyżowicach, Pogorzeli i Strzelnikach), ratusz w Brzegu pochodzący z XVI w., barokowy Kościół pw. Św. Krzyża w Brzegu.

Na terenie powiatu znajduje się wiele zespołów pałacowo-parkowych, grodzisk (3), kościołów, pomników, krzyży pokutnych (4 krzyże), fortyfikacji, cmentarzyisk i innych obiektów dziedzictwa kulturowego. Powiat Brzeski zajmuje wysoką pozycję pod względem walorów antropogenicznych wśród powiatów usytuowanych w dolinie Odry.

Stan techniczny obiektów zabytkowych jest bardzo zróżnicowany. W najlepszym stanie utrzymane są kościoły, ratusze czy Zamek Piastów Śląskich w Brzegu, ponieważ są użytkowane i ich stan techniczny jest przedmiotem szczególnej troski lokalnych władz i społeczności. Tym niemniej i one wymagają znaczących nakładów finansowych związanych z bieżącymi remontami. Zróżnicowana jest natomiast sytuacja pozostałych obiektów dziedzictwa kulturowego w szczególności dworów i pałaców. Przeważnie obiekty te są w bardzo złym stanie. Od wojny intensywnie eksploatowane i rzadko remontowane popadają w ruinę, jak choćby monumentalny neogotycki pałac w Kopicach stanowiący w przeszłości siedzibę śląskiego rodu Schafgotschów, pałace w Osieku Grodkowskim czy w Zwanowicach. Właścicielami wielu pałaców są samorządy lokalne, które adoptowały ich wnętrza na obiekty użyteczności publicznej jak: szkoły czy domy opieki społecznej (Jędrzejów, Sulisław, Krzyżowice). Nakłady ponoszone na remonty takich obiektów rzadko odpowiadały jednak ich potrzebom. Na początku lat 90- tych wiele z nich zostało sprzedanych właścicielom prywatnym, zaś skutki takich transformacji były różne, z reguły jednak pałace popadały w ruinę albo dokonano jedynie pobieżnych remontów (Janów, Mikolin, Obórki). Do wyjątków na terenie powiatu brzeskiego należy wyremontowany pałac w Lewinie Brzeskim będący siedzibą gimnazjum.

Dodatkowym walorem wokół pałaców są założenia parkowe z cennymi okazami krzewów i drzew, w większości niestety zaniedbane i zapuszczone.

W trzech miastach powiatu brzeskiego zachowane zostały założenia przestrzenne rynków dzięki zachowanym układom komunikacyjnym oraz zabytkowym kamienicom. Stan części z tych ostatnich na przestrzeni lat ubiegłych, dzięki zabiegom rewitalizacji znacznie się poprawił.

Na obszarze Powiatu Brzeskiego znajdują się stanowiska archeologiczne:

- o określonej lokalizacji, istniejące i dobrze udokumentowane w terenie,
- znane z materiałów archiwalnych, prawdopodobnie istniejące i nie udokumentowane lub słabo udokumentowane w terenie.